

házban, csupa szalmából készült képek és egyéb tárgyak panorámája, valamint is az üvegből fonás módja látható, mi a' technikai műipar kedvelőinek érdekes ismeretet nyújt. — A' pesti hídfő fölött vasúti képek panorámája mutattatik; máshol ismét mindenféle mesterséges mutatóványokat madarak tüntetnek előnkbe; és így csak ama híres bolhaművészek hibáznak a' mulatságok körének kiegészítésére.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

A' cacahuamilpai barlang Mexicóban.

1835-ig ismeretlen, vagy feledés örvényébe sodorva volt e' barlang; maguk a' belföldiek is kerülék; mert bak képében kísértő rém lakának tartották. A' hajdani mexicioiak azonban, úgy látszik, vallásos ezélokra használták; mert nem messze torkától 's annak ellenében lefűrészelt gúla vagy tán a' barlangot lakott rémnek szentelt Teocali maradványai láthatók, 's a' földalatti üregek tisztelete csakugyan nagy szokásban volt a' Toltekek-nél, miként a' történet őket ilyen helytől származtatva hét barlangiaknak nevezi.

Mexicótól délnek, a' hasonnevű megyében, fekszik Tasco kerület — 17 fahatárban egy 17,000 lakost számláló község; egyike e' falvaknak Cacahuamilpa. Ennek közelében hegyláncz vonul-el, mellynek aljában 2,100 sing magassága mellett is, a' 100 foknyi hőmérő szerint, 20—21° a' légmérsék; maga pedig a' hegy itt ott érczel kevertt szürke sejtől áll. A' föld egyenetlen, kőves és terméketlen, kivevén egy kis tért, mellyen patak kigyózik-át, melly, miután iszonyú mélységbe rohanna, kis nyíláson át egészen a' szirt aljaig furja magát. A' friss gőz még a' sziklákon is növény életet varázsolt-el e' meleg éghajlaton; itt egy bokor, amott egy Nopal borul nyájasan a' patak fölé. E' patakon átkelve a' hegy aljában üreg tűnik szembe, melly minél közelebb jutunk hozzá, annál tágasabb lesz. Az üreg magassága 28 és szélessége 50 singnyi; ivhajlásait szörnyű szikladarabok, architektoniai rend és szabály szerint változók, képezik, 's két oldalról a' görbe vonalú vagy párhuzamos szírtívek boltozatoknak, a' kapu szilárdságát biztosítóknak, tetszenek.

A' vizsgálódó meredek lejtőzeten csuszik alá mintegy 30 singnyire, 's azon perczben homálytól öveztetik körül, mellyen a' szövétnekfény is sükeretlenül igyekszik áttörni. Önkénytelenül fordul vissza tekintetünk a' bejárás fölé, 's keresi a' napfényt, mellynek gyöngye csillama csak reggeli kétes szürkületként hat hozzá. Szemeit most bezárja, hogy átmenetet készítsen neki a' mesterséges világossághoz, 's midőn ismét fölpillant, mintegy varázs ütés által megnyílik előtte a' terem, mellynek terjedtségét azonnal meg nem határozhatja ugyan, de ha megméri, kiviláglik, miképp' az tojásdad gömbölyeg 's 60 sing hosszú, 54 széles 's mintegy ugyan annyi magas. Ha a' szem e' szörnyű tér vizsgálkozásában kifáradt, az egyes részekkel kezd bibelődni, 's minden tárgy mintegy igényli figyelmét. A' sötét falakról függönyként aláhullámozó fényes jegesedések, a' földön érdekes rendtelenséggel heverő cseped-csepkövek (stalagmites) ámulását költik-föl, de a' csend és e' főséges helynek homálya a' barlang hosszabbodása és száz meg száz alakzása, a' szövétnek fénye szerint százszorososan változó árnyékok, csalódásokat szülnek képzelő tehetségében, mellyeket eloszlatni ismételt körülnézések sem képesek, annál kevésbbé kiirtani, sőt még nevelnek. Itt egy alabastrom lepedőbe burkolt szellemet lát; amott cyparusoktól árnyazva düledezett sirt, majd gyöngyöző vízzel telte

medenczét majd főtéjével a' magasban eltűnő sugár-oszlopot, majd pedig a' hó súlya alatt ágait lehajtó pálmafát pillant-meg maga körül, 's dajkája meseit vagy babonás neveltetésének előítéleteit száz meg száz óriási és szokatlan alakok élesztik-fel elméjében. Mind e' tárgy közül azonban két oszlop vonja magára figyelmét, 6 's 9 sing és a' bejárásnál $1\frac{1}{2}$ sing magas, mellyek némi hasonlatosság által alkalmat nyujtának a' bejárást védő bakrólí mese koholására. Ezen oszlopok, midőn a' nap éppen a' barlang torkolata fölött áll, környezetektől világittatnak-meg némileg.

Más és tettelegesebb aggályt a' boltozatot képző sziklák repedései támasztanak a' földalatti vándorban. A' siri csend, mellyet közönségesen csak a' cseppek hullása zavar-meg, koronként hosszas, harsány és gyászos visszhanggá változik, mellyet itt legkisebb nesz, annál inkább pedig a' leszakadt szirttuskók zuhanása költ-fel; a' rémitő örvények szélén vezető nedves, síkos föld, az egymásra halmozott 's gyors menekülést minden oldalról gátló szirtomladványok minden perczben emlékeztetik a' vándort azon veszélyekre, mellyeknek elejébe indult.

De a' kandiság mindennél hatalmasb, 's egy sem elégli az első terem (melly ugy szállva csak csarnok,) látását. Utunk egy terem-sorba vezetett, melly a' 71-ik déli fok felé nyulik; nagyszerű folyosón egy elláthatlan határú térre jutottunk. Jobbra azonnal egy zuhatag idomú lépcsőmű tűnik szemünkbe, mellyen a' mészkő-jegezet kristály mederben álló sárgás, ragyogó, fagyott víz tekintetét nyújtja; továbbá magas főtörzsök, többi közt egy 8 singnyi magas, mellyeknek levelei az akant-éihoz hasonlóak. A' mészkő-alapból földköbe szivárgó víz egy cseppet mutat, melly a' kigőzölgés által vízenyős részeitől megmentve, üveggyönggyé változik: így egyik másikhoz ragadván gyöngysorok képződnek a' falakon 's csepkövek a' mennyezeten; más cseppek ismét, kevesebb mész-részszel bírók, 's mozgalmaikban csepegő eszterhához hasonlóak, földre hullva virágos káposztát képeznek, mellyeknek közepében jegesült víz van; az egészen átlátszók fehérnek, a' vastagabbak érczmész-sárgák. A' cseped-csepkövek néha összefolyván a' csepkövekkel, oszlopokat, az ivhajlást tartani látszókat, képeznek. Egy 30 singnyi alapon nyugvó 's gúla idomú tömeg a' megmérhetlen magasba tolja-fel csupját, hova a' szem többé föl nem hat. Más tömegek ismét lépcsőként sorozódnak egymás mellé jobbra a' 120 singnyi hosszú terem oldalán egész végig.

Egy más terembe fölségesen nagyszerű, ámbár szabálytalan ivhajlás vezet, mellynek bejárásánál 4 sing magas 's $\frac{2}{3}$ sing általzatú óriási két csepkő, mellyek a' boltozatról szakadtak-le, újra a' veszélyre emlékeztetnek, mellynek ellenébe megyünk. A' cseped-csepkövek itt többnyire gúla idomúak. Egy más darab ismét befagyott patakhhoz hasonlít, mellyen még mozgó jéggöröngyök láthatók, valamint északi tartományokban a' forrásokban, tavaszi napkeletkor. A' szövétnekfény, melly itt az átlátszó, amott szikrázó alabastromban megtörik, azon hatást szüli, mellyet a' prizmában megtörött vagy gyémánttól viaszasugárolt fény. Ha az oldalfalakat megvizsgáljuk, képzeményes csalódásaink még szaporodnak. Egy fehér lepedőbe burkolt mumia, mellynek száraz, hustalan idomai tökélyesen utánképezvők, egy ősz szakálú öreg közelében áll, ki karján gyermeket tart, 's kinek redőzete köbe vésett patriarkáinkra emlékeztet. E' terem csak 28—30 sing hosszú, 's amphitheatrumban végződik, mellynek alapja egy aljában elvágott, 13 sing

széles és 32 sing magas gúlából áll, egyikéből a' legnagyobb és legnyakosabb alkotványoknak, melyek föld alatt csak láthatók.

Egy más teremben ismét nemesak a' fény hatását csudálja a' vizsgálódó, melynek visszsugára a' cseped-csepköveken ama bolygó fényekhez, zivataros éjen a' vándort vakítókhöz, hasonlít, hanem az optikai csalódást is, melyet a' tárgyak széthelyezése, 's a' legalább 70 sing magas és csak reppen-tű által látható boltozat szül. Minden nagyítva tűnik-elő; a' terem végetlennek tetszik, ámbár tudja az ember, hogy az csak 103 sing hosszú 's 55 széles.

E' teremre egy más, északkeletnek nyuló, nyílik, mely egyszerűen egészen más régióknak is tetszik. A' földön heverő csepkövek itt nagyobb 's számosabbak; a' falon boltozatilag koronázó párkány, vagy sajátlag folyosó nyílik-fel, mellről 60 singnyi általzatú 's körídomú látkör nyílik-meg előttünk. A' folyosót tömredék oszlop 's gyámgerenda tartja; azonban egy szabálytalan nyílás, mely feneketlen mélységre nyílik, hirtelen elrontja a' fölmenőnek örömét. A' vizsgálódó sietve tér vissza, 's fölséges látvány szemléletében kéjelgni alólról is elégtel. Majd ismét egy utunkat elzáró alabastrom hegy tövében állunk. Lejötözei homokos és nyirkos földdel fedvék, melyekbe néha térdig is alásüpped a' vándor; végre sok fáradság után, szövétnek-fény segédelmével, megpillantjuk ormát, mely fehér fákkal van fedve, 's középeben igazi kut van, kristály tisztaságú vizet tartalmazó. 'S még csak most vesszük észre, hogy a' hegy, melyre fölkapaszkodtunk, legalább is 84 sing általzatú, és kedvetlenül gondolunk a' visszamenés kellemetlenségeire. Képződő erőnk végre kifárad, 's a' friss lég utáni ohajtózás elfojtja a' lelkesülést; a' legjáratosabb utat keressük, 's visszamenve alig pillantunk-szét; mert a' kigőzölgs és fűradtság gyakran annyira elhomályosítja a' vándor szemét, miképp a' szövétnekfényt sem látja, nemhogy a' boltozatok vagy öt környező tárgyakat látna.

Minden teremben van azonkívül többé kevesebb hozzáférhető nyílás és folyosó, miként t. i. a' csoportozatok állása hozza magával. A' föld egy helyt sík, másutt ismét kup-idomú lyukakkal telt; a' vándor lába vagy csupasz sziklára vagy mésznemű anyagokra, vagy pedig cseped-csepkövekre tapod, melyek vagy most képződnek, vagy már száz meg száz bonbon-idomú golyócskákká váltak. Idomukban, színökben és fényök fokozásában végtelen a' különféleség. Némelyek, ha megérintjük, erős 's hosszan rezgő hangot adnak, mint tiszta hangú harang. Mi majdnem egy mértföldnyire nyomultunk-be a' föld alá, és szétszórt szikláknak mérhetlen tömege, mint szintén a' növekedő veszély is, a' tovább haladást szinte lehetlenítik. Egész kiterjedtsége a' barlangnak még nincs megvizsgálva, valamint azt sem tudhatni, említett bejáráson kívül nem férhetni-e más részről is hozzá.

Az utolsó teremek egyikében a' barlang másodszori vizsgálatánál egy emberi csontváza találták, melynek épnek látszó csontjai a' megérintésnél szétporlának. A' koponyának földet érintő része ragyogó jegesedéssel volt bevonva; ugyan ez történt egy agyag edény cserepeivel, melyek az első teremek egyikében találtattak. Illy cserép a' mexicói természeti cabinetban is látható.

Egyedüli élő teremtmények e' barlangban a' denevérek, melyek közel a' bejáráshoz tanyáznak. Ujabb vizsgálódók azonban csörgő kigyó sziszegését is hallották, és első éjen, melyet a' barlangban töltének-el, háromszori hosszas viszhangtól kísért ordítás után, egy leopard látta magát, mely a' szövétnekek fényét látva megállott, 's néhány percig figyelemmel és mogorván vizsgálván őket, visszatért. Még kétszer jött elő, de mindig tiszteletes távolságban maradt, hogy az utazókat meg ne rémítse. Ezekre azonban annál kellemetlenebb volt e' látogatás, mivel löszereiket sem használhatták ellene, félvén, nehogy a' durrans valamelly szirttömeg leszakadását eszközölje (Croz báro és Manuel Velasquez de la Cadena emlékirataikból.)

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi betűivel, angol vas-sajtón
uri utsa 612.